

TM	Г. XXX	Бр. 2	Стр. 243 - 247	Ниш	април - јун	2006.
----	--------	-------	----------------	-----	-------------	-------

UDK 061.75(497.11)"13"

Прегледни чланак

Примљено: 26.01.2006.

Ђорђе Ђекић

Филозофски факултет

Ниш

ХИЛАНДАРСКЕ ПОВЕЉЕ СТЕФАНА ДЕЧАНСКОГ

Резиме

У литратури је спорно питање колико је повеља издао Стефан Дечански манастиру Хиландару. Владимир Мошин спомиње три, а Синдик четири повеље. Прва је издата 8. фебруара 1327, коју Мошин назива о селу Плаву, а друга 9. јула 1327, коју Мошин назива о Добродољанима. Трећа је издата 6. септембра 1327, коју Мошин назива о Косорићима и још једна за коју је навео да је издата 6. септембра 1327. године, а коју Мошин не спомиње. Анализом је установљено да је Стефан Дечански издао три повеље манастиру Хиландару, а да је спорна повеља концепт, односно, радна верзија Плавске повеље.

Кључне речи: Стефан Дечански, Хиландарске повеље

О хиландарским повељама Стефана Дечанског до сада је два пута систематски писано. Том приликом је и наведено, између осталог и колико је он повеља издао овом манастиру.

Први пут је писао о њима Владимир Мошин у чланку *Санкција у византијској и јужнословенској ћирилској дипломатици* у коме је између осталог, побројао све повеље овога владара. Том приликом навео је да је Стефан Дечански издао три повеље манастиру Хиландару: о селу Плаву, о Добродољанима и о Косорићима. Навео је да их је издао Кораблев, али не и када су издате.¹

laaav2003@yahoo.com

¹ *V. Mošin, Sankcija u vizantijskoj i južnoslovenskoj ćirilskoj diplomatici, Anali Historijskog instituta u Dubrovniku 3, Dubrovnik 1954, 38 (У даљем тексту, Mošin, Sankcija). Навео је да их је издао Кораблев и то од броја 21. до броја 23.*

Душан Синдик је међутим, у свом чланку *Српска средњовековна акта у манастиру Хиландару*² навео четири хиландарске повеље овога владара. То су следеће повеље: прва, издата 8. фебруара 1327,³ коју Мошин назива о селу Плаву; друга, издата 9. јула 1327,⁴ коју Мошин назива о Добродољанима; трећа, издата 6. септембра 1327,⁵ коју Мошин наизва о Косорићима и још једна, за коју је навео да је издата 6. септембра 1327. године,⁶ а коју Мошин не спомиње.

Синдик наводи следећа издања ових повеља.

О селу Плаву је навео да су повељу издали Љубомир Стојановић⁷ и Стојан Новаковић.⁸ Са наше стране могли бисмо додати да је ову повељу издао и Кораблев,⁹ као што је навео Мошин.

Повељу о Добродољанима навео је да су је издали Димитрије Аврамовић,¹⁰ Франц Миклошић,¹¹ архимадрит Леонид,¹² Стојан Новаковић¹³ и Кораблев.¹⁴ У међувремену ову повељу је издао и Синиша Мишић.¹⁵

О Косорићима, у литератури чешће спомињану и навођену као спор Хиландара и Косорића, навео је да су је објавили Павле Шафарик,¹⁶ Стојан Новаковић¹⁷ и Кораблев.¹⁸ Међутим, Синдик код Ша-

² Д. Синдик, Српска средњовековна акта у манастиру Хиландару, Хиландарски зборник бр. 10, Београд 1998, 9-132. (У даљем тексту, Синдик, Хиландарска акта).

³ Синдик, Хиландарска акта, бр. 7, 22-23.

⁴ Синдик, Хиландарска акта, бр. 9, 24.

⁵ Синдик, Хиландарска акта, бр. 10, 25.

⁶ Синдик, Хиландарска акта, бр. 8, 23.

⁷ Стојановић, Стари српски хрисовуљи, акти, биографије и др., Споменик СКА III, Београд 1890, 24-25. (У даљем тексту, Стојановић, Хрисовуљи).

⁸ С. Новаковић, Законски споменици, српских држава средњег века, Београд 1912, 396 (У даљем тексту, Новаковић, Законски споменици).

⁹ В. Korablev, Actes de Chilandar, В. Actes Slaves, Paris 1915, br. 21, 445 – 447. (У даљем тексту, Korablev, Actes).

¹⁰ Д. Аврамовић, Описание древностию србски у Светой (атонской) гори съ XIII литографирни таблица, Београд 1847, 40-42., Београд 1847, 40-42.

¹¹ F. Miklosich, Monumenta Serbica spentatia historiam Serbiae, Bosnae, Ragusii, Viennae 1858. br. LXXXI, 86-88.

¹² А. Леонид, Историческое описание сербской лаври Хиландаря, отношения къ царствамъ сербскому и русскому, Чтения в Императорскомъ Обществу истории и Древностей Российскихъ при Московскомуъ Универзитете 1867, кн. 4. Посебно: Москва 1868, 55 - 56 (извод).

¹³ Новаковић, Законски споменици, 398-399 (извод).

¹⁴ Korablev, Actes, br. 22, 447 – 449.

¹⁵ С. Мишић, Хрисовуља краља Стефана Уроша III манастиру Хиландару, Стари српски Архив, књига 2 (2003) 29-41.

¹⁶ P. J. Šafarik, Pamatky drevniho pismenictvi Juhoslovanov, Paha 1873, 94-96. Sindik navodi: P. J. Šafarik, Pamatky drevniho pismenictvi Juhoslovanov, Paha 1872, a treba 94-95.

¹⁷ Новаковић, Законски споменици, 397-398.

фариковог издања прави две грешке. Прва, повеља се налази на странама од 94. до 96, а не од 94. до 95. и друга, да је ово издање настало 1873, а не 1872. године.¹⁹

За повељу од 6. септембра навео је да су је издали Љубомир Стојановић,²⁰ Стојан Новаковић²¹ и Кораблев.²² Међутим, од ових података ниједан није тачан. У свим случајевима, где се наводи издање ове повеље код Синдика, ту се уместо ње налази повеља од 8. фебруара, познатија као Плавска.

У коментару сваке, па и ове, повеље Синдик наводи почетак и крај. У наводу где се наводи крај ове повеље може се јасно прочитати да је повеља издата "„SCWLE. M(C)C(T)ЦЯ ФЕРВАРЯ .Н. Д(Ь)НЬ".²³ Из наведеног одломка јасно се види да је ова повеља издата 1327. године 8. фебруара. Дакле, истога дана када и Плавска. Из тога јасно произилази да је Синдик погрешно навео датум издавања ове повеље. Оно на шта, такође, треба обратити пажњу јесте чињеница да су почетак и крај спорне повеље и Плавске скоро идентични.²⁴ То нас наводи да се позабавимо проблемом међусобног односа Плавске и спорне повеље.

У разрешењу овог пробелема помаже нам Љубомир Стојановић који је издао Плавску повељу. У његовом издању повеље у напомени налази се изјава да постоје два примерка ове повеље, а он је у напомени навео разлике између њих.

Разлике су углавном словне. Разлике које нису словне, срећу се на два места у тексту. Први пут је то када се у Плавској спомиње "КРАЛКЕВСТВОУ МН О МЕН МЕТОХНЕ ХОТЬКЕ Н О ПОКОНШТОУ Ц.. НМАТЬ ОУ ПРЗРЪНОУ".

У другој повељи спомиње "КРАЛКЕВСТВОУ МН ИКО ДЯ НМЬ КС ПOKONШТЕ НЖЕ КС ЗА ГРАДОМ ПРНЗРЪНОМЬ".²⁵ Као што се може приметити, једина разлика је што се у првој повељи спомињу "МЕТОХНЕ ХОТЬКЕ", тј. међе села Хоче, коју је даривао Стефан Немања манастиру Хиландару.²⁶ Ова разлика нам скреће пажњу на нешто што нам је познато, али не утиче на смисао текста, тј. на правну радњу повеље.

¹⁸ *Korablev*, Actes, br. 23, 449-450.

¹⁹ *Синдик*, Хиландарска акта, бр. 8, 23.

²⁰ *Стојановић*, Хрисовуљи, 24.

²¹ *Новаковић*, Законски споменици, 396.

²² *Korablev*, Actes, br. 21, 445-447.

²³ *Синдик*, Хиландарска акта, бр. 8, 23.

²⁴ Разлике које постоје су словне природе и не утичу на смисао текста.

²⁵ *Стојановић*, Хрисовуљи, 25.

²⁶ "ХОЧЯ Н ДРУГА ХОЧЯ" (*А. Соловјев*, Одабрани споменици српског права од XII до XV века, Београд 1926, бр. 10, 12).

Други пут је када се спомињу даривања села Команова са међама. У Плавској повељи тај део гласи "И КОМАНОВО СЕЛНИЩЕ БОГОРОДНИ ХИЛАНДАРСКОН СЪ ВЪСМН ПРАВНИАМИ. И СЕ МЕГНА СЕЛОМ ТЪМ И МЕТОХИИ: КАКО НДЕ ДЪЛЪ ВЪШЕ ИНИНА ТЕРЕ ПРАВО ПОУТЕМЪ ИНИНСКИМЪ НА ОБЪШЕНОЕ ДРЪВО И ОТЬ ОБЪШЕНОГА ДРЪВА ОУПРАВЪ НА ЦЪСТОУ, ОУПРАВЪ ДРАГИННОУ ГЛАВОУ, И ОТЬ ДРАГИННЕ ГЛАВЪ ОУПРАВЪ ПО ДЪЛОУ НА ЦРЪШНОУ, И ОТЬ ЦРЪШНИЕ НА ЦРКВЪ СВЕТАГО ГИЕОРГИА, ОУПРАВЪ ПО ДЪЛОУ НА МРАМОРЪ РАДОВА КРЪСТА, ОУПРАВЪ НА ДРОУГЫИ СНОРЪ КОНЪ РАДОСАЯ СТОУДЕНЬЦЪ, НА ПРЪКЫИ ПОУТЬ, НА ЗМЕКЕВЪ СТОУДЕНЬЦЪ НА ИЛНСЕН СТОУДЕНЬЦЪ ОУПРАВЪ НА ВРХЪ ГРАДИЩА ПОУТЕМЪ ОУПРАВЪ НИЗЪ БРЪДО НА СТЪМНОУ СТРАНОУ, НА ОРАХОВЪЧКОУ МЕТЮ, ДЪЛОМЪ НА РАВНЫИ ПРЪКО ДОЛЪБОКОГА ДОЛА НА ПРОХОРОВЪ СТОУДЕНЬЦЪ, НА ГОУКЕВУ ГЛАВОУ ВЪШЕ СТАНЧА ДОЛА, ДЪЛОМЪ НА ЛЮТИ, НА ОУРВАНОУ НВОУ, НА МАРИННО СЕЛНИЩЕ ДЪЛОМЪ ДО БЕГЪ ВЪЧЕТРЪНСКЕ, НА ЗОУКОВЪ ДОЛЪ, ОУПРАВЪ НА ДЪЛЪ, ДЪЛОМЪ МЕТЮ ЦЪЛНИАМИ И МЕТЮ НОГАКЕВЦИ, НА МЫГЛЧИНЪ ДОЛЪ НА ЦЪСТОУ, ОУПРАВЪ НА РЪКОУ КАКО СЛАЗЫ ХРЫДЪ, ОТЬ ИНИНА ПО ДЪЛОУ, ОУПРАВЪ ДЪЛОМЪ НАДЪ ОУСОНЕ, И ОД ОУСОУ ОУПРАВЪ НА ОБЪШЕНОЕ ДРЪВО. И СИНЕ ПРИЛОЖИ КРАЛЕВСТВО МИ МИ И ОУТВЕРДИ, И КОГА".²⁷

У другој повељи цео тај део знатно је скраћен и гласи: "И КОМАНОВО СЕЛНИЩЕ БОГОРОДНЕ ХИЛАНДАРСКОН СЪ ВЪСМН ПРАВНИАМИ И МЕГНАМИ СЕЛА ТЪМА: КАКО НДЕ ДЪЛЪ ВЪШЕ ИНИНА ТЕРЕ ПРАВО ПОУТЕМЪ ИНИНСКИМЪ НА ОБЪШЕНОЕ ДРЪВО, О ОТЬ ОБЪШЕНОГА ДРЪВА ПОУТЕМЪ ТРЪЖКЫМЪ НА ОУТОЛЬЧЕ СЕЛО, ТЕРЕ ПРАВО НА МОУРНКЕВЪ СЪНОКОСЪ, И ОТЬ ТОУДОУ ПРАВО ОУЗЪ ДОЛЪ ОУ ЛЪСКОВЦЪ И ОДЪ ЛЪСКОВЦА КАКО НДЕ ДЪЛЪ КЪ ЦРКВЫ ГОУКЕВЦИ, И ОТЬ ТОУДЪ КАКО НДЕ ДЪЛЪ ОДЪ МЕТЕ СНИМОНОВЕ И БРЪСТОВЦА. А ТАЖИ СЕЛА ДА ИМАЮТЬ ЗАКОН ЦРКВНЫ. И КОГО".²⁸

Као што можемо приметити плавска повеља има прецизније одређене међе селу Команову. Поставља се логично питање: да ли иза те прецизније одређене међе стоји и већи посед? Нама се, ипак, чини да то није случај, већ се већом прецизношћу међа жели предупредити неки будући спор око њих. Да је таквих спорова око међа било, управо нам сведочи већ споменута повеља која описује спор Хиландара и Косорића. Спорна повеља има додатак да ова селишта имају "ЗАКОН ЦРКВНЫ". Сама чињеница да он није наведен указује да је он био добро познат. Изричитим позивањем на њега као да се жели обезбедити одговарајући правни положај људи на манастирском властелинству.

²⁷ Стојановић, Хрисовуљи, 25.

²⁸ Стојановић, Хрисовуљи, 25.

Покушаћемо прво да дамо објашњење зашто обе повеље носе исти датум. По нашем мишљењу једна повеља је била свакао концепт или радна верзија, а друга коначна. Само се тако може објаснит њихов скоро идентичан текст. Верујемо да је управо спорна повеља концепт или радна верзија, а не Плавска повеља, зато што Плавска доноси много прецизније одређене међе споменутом селу. У прилог нашој тврдњи могу се навести и следеће чињенице: прво, Синдик је код питања оргиналности спорне повеље ставио упитник, што значи да није био сигуран да је ова повеља оргинал; друго, Синдик помиње да је златан печат који се налази на њој вероватно премештен, јер има трагова оштећења.²⁹ То су само додатни докази који потврђују нашу претпоставку.

Према томе, Стефан Дечански је издао три повеље манастиру Хиландару, а од Плавске повеље, поред оргинала, сачуван нам је и концепт или радна верзија.

Dorđe Đekić, Niš

THE HILANDAR CHARTERS OF STEFAN DEČANSKI

Summary

In literature, there is a controveisal question about that how many charters was published by Stefan Decanski to the monastery Hilandar. Vladimir Mosin mentioned three and Sindik four charters. The first charer was published the 8 th February 1327, which Mosin called about the village Plav, the second was published the 9 th July 1327, which Mosin called about Dobrodiljani, the third was published the 6 th September 1327. which Mosin called about Kosoric and there one, how he said which has been published the 6 th Septemer, but Mosin doesn't mention this one. By the analyses was founded that three chartes had been pubilshed by Stefan Decanski to monastery Hilandar and also that this controversial charter was a draft of the charter about the village Plav.

Key Words: Stefan Dečanski, The Hilandar Charters

²⁹ *Синдик*, Хиландарска акта, бр. 8, 23.